

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра загальної практики – сімейної медицини та внутрішніх хвороб
навчальний рік 2020/2021

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сімейна медицина
(назва навчальної дисципліни)

Нормативний освітній компонент

Формат - заочний

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
(шифр і назва напрямку підготовки)

Спеціальність 223 «Медсестринство», другий магістерський рівень
(шифр і назва спеціальності)

ОПП «Сестринська справа»
(шифр і назва спеціальності)

курс II

Силабус навчальної дисципліни
затверджено на засіданні кафедри загальної
практики – сімейної медицини та
внутрішніх хвороб

Протокол від
"27" серпня 2020 року № 8

Завідувач кафедри Л.М. проф. Пасієшвілі Л.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено методичною комісією ХНМУ з
проблем терапевтичного профілю

Протокол від
" " " 2020 року № 1

Голова П.Г. проф. Кравчун П.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра загальної практики – сімейної медицини та внутрішніх хвороб
навчальний рік 2020/2021

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сімейна медицина
(назва навчальної дисципліни)

Нормативний освітній компонент

Формат - заочний

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
(шифр і назва напрямку підготовки)

Спеціальність 223 «Медсестринство», другий магістерський рівень
(шифр і назва спеціальності)

ОПП «Сестринська справа»
(шифр і назва спеціальності)

курс II

Силабус навчальної дисципліни
затверджено на засіданні кафедри загальної
практики – сімейної медицини та
внутрішніх хвороб

Протокол від
“27” серпня 2020 року № 8

Завідувач кафедри

_____
(підпис) проф. Пасієшвілі Л.М.
(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною комісією ХНМУ з
проблем терапевтичного профілю

Протокол від
“ ” _____ 2020 року № 1

Голова

_____
(підпис) проф. Кравчун П.Г.
(прізвище та ініціали)

Розробники силабусу:

Пасієшвілі Л.М., зав. кафедри загальної практики – сімейної медицини та внутрішніх хвороб, професор, доктор медичних наук

Журавльова А.К., доцент кафедри загальної практики – сімейної медицини та внутрішніх хвороб, доцент, кандидат медичних наук

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЩО ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

В`юн Тетяна Іванівна, асистент, фахівець з загальної практики – сімейної медицини.

Корпоративна пошта викладача:

fammed@meta.ua

Консультації проводяться на кафедрі загальної практики – сімейної медицини та внутрішніх хвороб (в ННМК «Університетська клініка» ХНМУ) за адресою м. Харків, вул. Олександра Шпейєра, 4 за графіком.

Локація: 61157, м. Харків, вул. Олександра Шпейєра, 4.

ВСТУП

Силабус навчальної дисципліни «Сімейна медицина» складений відповідно до Освітньо-професійної програми «Сестринська справа» та проекту Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт), другий (магістерський) рівень, галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 223 «Медсестринство».

Опис навчальної дисципліни (анотація).

Згідно з навчальним планом програма для 1 курсу обсягом 150 годин складається з 6 години лекційних, 18 годин практичних занять та 126 годин самостійної роботи студентів, присвячених вивченню медсестринського процесу та медсестринства у сімейній медицині, вивченню посиндромного підходу з акцентом на диференційну діагностику, програм обстеження хворих, швидкого і якісного надання невідкладної медичної допомоги. Особлива увага має звертатися на засвоєння санології, валеології, формування здорового способу життя дітей та підлітків та роль у цій справі всіх членів родини.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Сімейна медицина» є діяльність медичної сестри, яка включає організаційні функції, визначення потреб пацієнтів, вміння готувати пацієнтів до складних лабораторних досліджень та інструментальних методів обстеження, здійснення спеціального догляду та опіки за пацієнтами, участь у лікувальному процесі та профілактичних заходах, проведення просвітницької роботи з дотриманням принципів медсестринської етики та деонтології, постійне підвищення професійного рівня.

Міждисциплінарні зв'язки.

Вивчення дисципліни «Сімейна медицина» пов'язано з вивченням медсестринства в терапії, хірургії та педіатрії.

Пререквізити дисципліни.

«Сімейна медицина» як навчальна дисципліна ґрунтується на вивченні студентами анатомії, фізіології, терапії, хірургії, онкології, медичної психології, психіатрії, геронтології, педіатрії.

Постреквізити дисципліни.

«Сімейна медицина» як навчальна дисципліна у магістратурі є базисом для подальшого вивчення медсестринства в амбулаторній медицині.

Посилання на сторінку навчальної дисципліни в MOODLE

<http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=4131>

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Сімейна медицина» є діяльність медичної сестри, яка включає організаційні функції, визначення потреб пацієнтів, вміння готувати пацієнтів до складних лабораторних досліджень та

інструментальних методів обстеження, здійснення спеціального догляду та опіки за пацієнтами, участь у лікувальному процесі та профілактичних заходах, проведення просвітницької роботи з дотриманням принципів медсестринської етики та деонтології, постійне підвищення професійного рівня.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- ознайомлення з проблемами сімейної медицини та станом її вирішення в Україні;
- усвідомлення сутності сімейної медицини та ролі медичної сестри у реалізації покладених на неї функцій і завдань;
- проведення диференційної діагностики етіології, патогенезу, клініки, лікування та профілактики хвороб та патологічних станів відповідно до стандартів;
- розвинення деонтологічних уявлень та пошук деонтологічних підходів до вирішення наявних та потенційних проблем і задоволення потреб хворих пацієнтів з різними хворобами та патологічними станами;
- підготовка майбутньої медичної сестри сімейної медицини до свідомого самостійного вибору оптимальних форм, методів і засобів професійно-педагогічної діяльності на дільниці.

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у ОПП та Стандарті).

1.3.1. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує опанування студентами компетентностей:

інтегральна: здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі сімейної медицини та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

загальні:

- Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях;
- Здатність до здійснення саморегуляції та ведення здорового способу життя, здатність до адаптації та дії в новій ситуації;
- Здатність до вибору стратегії спілкування; здатність працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії;
- Здатність спілкуватися рідною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватись другою мовою;
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим;
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;
- Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків;
- Здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо;
- Прагнення до збереження навколишнього середовища;

спеціальні (фахові, предметні):

- Навички збирання інформації про пацієнта
- Здатність до оцінювання результатів лабораторних та інструментальних досліджень
- Здатність до діагностування невідкладних станів
- Здатність до визначення тактики надання екстреної медичної допомоги
- Навички надання екстреної медичної допомоги
- Навички виконання медичних маніпуляцій
- Здатність до ведення медичної документації

1.3.2. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних програмних результатів навчання:

ПРН 2. Демонструвати достатню компетентність та самостійно вирішувати ситуації професійної діяльності.

ПРН 3. Застосовувати знання та навички із загальної та професійної підготовки при вирішенні спеціалізованих завдань.

ПРН 11. Створювати і погоджувати плани професійної діяльності, виявляти професійні проблеми і знаходити шляхи їх конструктивного розв'язання.

ПРН 14. Ідентифікувати, імітувати та копіювати навички виконання певних дій.

ПРН 15. Впроваджувати стандарти професійної діяльності.

ПРН 16. Демонструвати та контролювати виконання навичок та умінь.

ПРН 17. Координувати, модифікувати методи і технічні прийоми, комбінувати поєднання двох або більше навичок для виконання типових та нетипових професійних завдань.

1.3.3. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних соціальних навичок (Soft skills):

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- загальні принципи організації роботи сімейної медичної сестри на дільниці;
- нормативні документи, які регламентують роботу відділення (амбулаторії) сімейної медицини, чинні накази МОЗ України;
- етіологію, чинники ризику, класифікацію, клінічні ознаки, стандарти лабораторних та інструментальних обстежень, принципи лікування нозологічних форм, які найчастіше трапляються в загальній практиці в межах медсестринської компетенції;
- вікові аспекти захворювань;
- ознаки критичних станів та методику надання невідкладної долікарської медичної допомоги;
- основи медичної етики та деонтології;
- основи асептики та антисептики;
- фармакологічну дію найпоширеніших медичних препаратів, методику введення та можливі ускладнення;
- основні принципи диспансеризації, реабілітації та профілактики найпоширеніших у практиці сімейної медицини захворювань.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен вміти:

- проводити медсестринське обстеження пацієнта при найпоширеніших у загальній практиці нозологіях;

- установлювати медсестринський діагноз;
- виконувати медсестринські втручання та опіку відповідно до етапів медсестринського процесу;
- надавати невідкладну долікарську медичну допомогу у випадку критичних станів;
- володіти прийомами реанімації;
- проводити профілактичну та протиепідемічну роботу на дільниці;
- брати активну участь у проведенні диспансеризації та реабілітаційних заходів при найпоширеніших захворюваннях;
- пропагувати медичні та санітарно-гігієнічні знання серед населення дільниці;
- вести передбачену медичну і медсестринську документацію;
- дотримуватися правил техніки безпеки, охорони праці, протиепідемічного режиму, професійної безпеки в лікувально-профілактичних закладах.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Інформація про дисципліну

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь, ОПП	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 22 «Охорона здоров'я» (шифр і назва)	Нормативна	
Загальна кількість годин – 150	Спеціальність: 223 «Медсестринство», денна форма	Рік підготовки (курс):	
			2-й
		Семестр	
			3-й
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 24 самостійної роботи студента - 126	Освітньо-кваліфікаційний рівень: другий магістерський; 2 р.н.	Лекції	
			6 год.
		Практичні, семінарські	
			18 год.
		Лабораторні	
			0 год.
		Самостійна робота	
			126 год.
Індивідуальні завдання: год.			
Вид підсумковою контролю: іспит			

2.1 Опис дисципліни

2.2.1 Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Вид лекції
1.	Організація роботи лікувально-профілактичних закладів та відділень. Сімейна медицина в Україні. Загальні принципи організації роботи сімейної медичної сестри на дільниці.	3	настановна
2	Документація сімейної медичної сестри. Первинна медико-санітарна допомога в сімейній медицині.	3	інформативна
	Всього годин	6	

2.2.3 Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Роль сімейної медсестри в популяризації здорового способу життя, в профілактиці захворювань і диспансеризації.	4	розповідь-пояснення, бесіда, презентація, дискусія, моделювання процесів і ситуацій.	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); письмове опитування; тестовий контроль; творчі завдання; індивідуальні завдання; реферати; доповідь; виступ на задану тему.
2	Організація надання невідкладної медичної допомоги в практиці сімейної медицини. Невідкладна допомога у випадку раптової смерті на догоспітальному етапі.	4		
3	Проблеми надання довготривалої медичної допомоги населенню. Артеріальна гіпертензія	4		
4	Синдром гіперглікемії, гіпер- та гіпотиреозу в практиці сімейної медицини	6		
	Всього годин	18		

2.2.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Протиепідемічна робота, участь сімейної медичної сестри в її проведенні	20	Самостійна робота	реферати; доповідь; виступ на задану тему.
2	Положення про менеджера сімейної медицини та менеджера сімейних медичних сестер	20	Самостійна робота	реферати; доповідь; виступ на задану тему.
3	Невідкладна допомога в клініці терапевтичного профілю	20	Самостійна робота	реферати; доповідь; виступ на задану тему.
4	Невідкладна допомога в клініці хірургічного профілю	20	Самостійна робота	реферати; доповідь; виступ на задану тему.
5	Надання невідкладної допомоги при пожежах, укусах, електротравмах, утопленнях та дії низьких та високих температур	26	Самостійна робота	реферати; доповідь; виступ на задану тему.
6	Невідкладна допомога в клініці інфекційного профілю	20	Самостійна робота	реферати; доповідь; виступ на задану тему.
	Всього годин	126		

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу проводиться відповідно до «Інструкція з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Харківському національному медичному університеті».

Під час оцінювання засвоєння кожної навчальної теми студенту виставляється оцінка за традиційною 4-бальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно» або «незадовільно».

Підсумковий бал за поточну навчальну діяльність (ПНД) визначається як середнє арифметичне традиційних оцінок за кожне заняття, округлене до 2-х знаків після коми та перераховується у багатобальну шкалу за таблицею 1.

Таблиця 1

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу

4-бальна шкала	120-бальна шкала	4-бальна шкала	120-бальна шкала
5	120	3.91-3,94	94
4.95-4,99	119	3.87-3,9	93
4.91-4,94	118	3.83- 3,86	92
4.87-4,9	117	3.79- 3,82	91
4.83-4,86	116	3.74-3,78	90
4.79-4,82	115	3.7- 3,73	89
4.75-4,78	114	3.66- 3,69	88
4.7-4,74	113	3.62- 3,65	87
4.66-4,69	112	3.58-3,61	86
4.62-4,65	111	3.54- 3,57	85
4.58-4,61	110	3.49- 3,53	84
4.54-4,57	109	3.45-3,48	83
4.5-4,53	108	3.41-3,44	82
4.45-4,49	107	3.37-3,4	81
4.41-4,44	106	3.33- 3,36	80
4.37-4,4	105	3.29-3,32	79
4.33-4,36	104	3.25-3,28	78
4.29-4,32	103	3.21-3,24	77
4.25- 4,28	102	3.18-3,2	76
4.2- 4,24	101	3.15- 3,17	75
4.16- 4,19	100	3.13- 3,14	74
4.12- 4,15	99	3.1- 3,12	73
4.08- 4,11	98	3.07- 3,09	72
4.04- 4,07	97	3.04-3,06	71
3.99-4,03	96	3.0-3,03	70
3.95- 3,98	95	Менше 3	Недостатньо

Для допуску до іспиту студент має отримати від 70 до 120 балів. Оцінювання знань при проведенні іспиту проводиться за таблицею 2.

Таблиця 2

Оцінювання теоретичних знань та практичних навичок, представлених в одному білеті

Кількість питань	«5»	«4»	«3»	Усна відповідь за білетами, які включають теоретичну частину дисципліни	За кожну відповідь студент одержує від 10 до 16 балів, що відповідає: «5» - 16 балів; «4» - 13 балів; «3» - 10 балів.
1	16	13	10		
2	16	13	10		
3	16	13	10		
4	16	13	10		
5	16	13	10		
	80	65	50		

Оцінювання результатів вивчення дисциплін проводиться безпосередньо під час іспиту. Оцінка з дисципліни визначається як сума балів за ПНД та іспиту

становить від min – 120 до max – 200. Відповідність оцінок за 200 бальною шкалою, чотирибальною (національною) шкалою та шкалою ECTS наведена у таблиці 3.

Таблиця 3

**Відповідність оцінок за 200 бальною шкалою,
чотирибальною (національною) шкалою та шкалою ECTS**

Оцінка за 200 бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за чотирибальною (національною) шкалою
180–200	A	Відмінно
160–179	B	Добре
150–159	C	Добре
130–149	D	Задовільно
120–129	E	Задовільно
Менше 120	F, Fx	Незадовільно

Оцінка з дисципліни виставляється лише студентам, яким зараховані усі підсумкові заняття та іспит. Студентам, що не виконали вимоги навчальних програм дисциплін виставляється оцінка F_x, якщо вони були допущені до складання іспиту, але не склали його. Оцінка F виставляється студентам, які не допущені до складання іспиту.

Правила оскарження оцінки

Студент може оскаржити поточну оцінку кафедральній апеляційній комісії у складі зав. кафедри, викладача та професора або доцента кафедри.

Згідно до чинного «Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю здобувачі освіти ХНМУ» студент може оскаржити оцінку іспиту шляхом подання заяви до свого деканату не пізніше наступного дня після оголошення оцінки з наступним перескладанням іспиту апеляційній комісії.

4. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Вимоги дисципліни – дотримання вимог, встановлених чинним законодавством України, правил ХНМУ, загальних норм етики.

Відвідування занять та поведінка - неприпустимість пропусків, запізень, дотримання норм деонтології.

Політика щодо академічної доброчесності – суворе дотримання академічної доброчесності.

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами – індивідуальний підхід до студентів у межах вимог навчальної програми.

Рекомендації щодо успішного складання дисципліни – виконання вимог навчальної програми, отримання достатньої кількості балів.

Заохочення та стягнення – для отримання додаткових знань з сімейної медицини студенти можуть приймати участь у роботі СНТ кафедри.

Техніка безпеки – необхідність дотримання правил безпеки.

Порядок інформування про зміни у силабусі - інформування про зміни у силабусі здійснюється через офіційний сайт ХНМУ.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Згідно до «Кодексу академічної доброчесності Харківського національного медичного університету» в ХНМУ впроваджено систему академічної доброчесності з метою підтримки ідеї доброчесності та гідних взаємин між учасниками академічного процесу; пропагування важливості академічної доброчесності; вирішених питань щодо підняття якості вищої освіти; сприяння розвитку позитивної репутації; підвищення рейтингу викладачів та конкурентоспроможності випускників університету; розвитку навичок добросовісної та коректної роботи із джерелами інформації; дотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальної власності інших осіб; активізації самостійності та індивідуальності при створенні власних творів, а також підвищення відповідальності за порушення загальноприйнятих правил цитування.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Актуальні питання внутрішніх хвороб у практиці сімейного лікаря : навчальний посібник для лікарів-інтернів і лікарів-слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти / Ю. В. Вороненко [та ін.]; за ред. Ю. В. Вороненка, О.Г. Шекери, Л.В. Хімюн ; Нац. мед. акад. післядиплом. освіти ім. П. Л. Шупика . - Київ : Заславский А.Ю, 2018. - 600 с.
2. Національний медичний протокол – «Екстрена медична допомога. Догоспітальний етап» від 05.06.2019 №1269.
3. Diabetes Care in the Hospital: Standards of Medical Care in Diabetes—2020/American Diabetes Association: Diabetes Care 2020 Jan; 43(Supplement 1): S193-S202.
4. Внутрішня медицина: Порадник лікарю загальної практики: навчальний посібник. / А.С. Свінціцький, О.О. Абрагамович, П.М. Боднар та ін.; За ред. проф. А.С. Свінціцького. – ВСВ «Медицина», 2014. – 1272 с. + 16с. кольоров. вкл.
5. Андрейчин С. М. Методика обстеження терапевтичного хворого: навчальний посібник / С. М. Андрейчин, Н. А. Бількевич, Т. Ю. Чернець. – Тернопіль: ТДМУ; Укрмедкнига, 2015. – 259 с.
6. Сімейна медицина: у 3 книгах. — Книга 2: Симптоми і синдроми в клініці внутрішніх хвороб: Підручник для мед. ВНЗ IV р.а. Затверджено МОН, Рекомендовано МОЗ / За ред. О.М. Гиріної, Л.М. Пасієшвілі. — К.: ВСВ «Медицина», 2016. — 456 с.
7. Сімейна медицина: у 3 книгах. — Книга 3: Спеціальна частина. Поліпрофільність загальної лікарської практики: Підручник для мед. ВНЗ IV

р. а. Затверджено МОН / За ред. О.М. Гиріної, Л.М. Пасієшвілі. — К.: ВСВ «Медицина», 2017. — 680 с.

8. Textbook of Family Medicine. NINTH EDITION. Robert E. Rakel, David P. Rakel. - Elsevier, Philadelphia, PA, 2016 – 1201 p. (вільний доступ on-line - http://familymed.sbmu.ac.ir/uploads/textbook_family_medicine_rakel.pdf).

Допоміжна

1. Вороненко Ю.В., Проданчук М. Г., Гойда Н. Г., Латишев Є.Є., Михальчук В. М. Сучасні напрямки менеджменту в охороні здоров'я - К.: « Медицина України», 2015. – 335 с.
2. Медицинская реабилитация: учебное пособие / Т. А. Золотарева, К. Д. Бабов, Б. А. Насибуллин [и др.] – К.: КИМ, 2012. – 495 с.
3. Москаленко В. Ф. Методологія доказової медицини: підручник / В. Ф. Москаленко, І. Є. Булах, О. Г. Пузанова. – Київ : Медицина, 2014. – 199 с.
4. WONCA global standards for postgraduate family medicine education. WONCA Europe 2013.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Бібліотека ХНМУ.

<http://www.moz.gov.ua/> - офіційний сайт МОЗ України

<http://libr.knmu.edu.ua/> - сайт наукової бібліотеки ХНМУ

<http://korolenko.kharkov.com> – сайт Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка

<http://www.moz.gov.ua> – сайт МОЗ України

Посилання на сторінку навчальної дисципліни в MOODLE

<http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=4131>